

ВІЗУАЛЬНІ МИСТЕЦТВА

УДК 726.52 (477.8):291.3

М. Б. СИДОР

САКРАЛІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ТА НАВКОЛИШНЬОГО ПРОСТОРУ ГАЛИЦЬКИХ ПРИДОРОЖНІХ КАПЛИЦЬ ЯК СКЛАДОВА ВИРАЖЕННЯ ЇХ ДУХОВНОЇ СУТНОСТІ

У статті подано короткий аналіз таких понять, як сакральне, сакралізація. Висвітлено загальну сутність призначення та устрою галицьких придорожніх каплиць. Розкрито чинники сакралізації їхнього внутрішнього середовища та навколишнього простору, визначено еквівалентність їхньої дієвості у загальному творенні сакральності таких споруд.

Ключові слова: сакральне, сакралізація, галицька придорожня каплиця, символ, чинники, навколишнє середовище, зовнішній простір, облаштування, компоненти.

М. Б. СИДОР

САКРАЛИЗАЦИЯ ВНУТРЕННЕЙ СРЕДЫ И ОКРУЖАЮЩЕГО ПРОСТРАНСТВА ГАЛИЦЬКИХ ПРИДОРОЖНЫХ ЧАСОВЕН КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ВЫРАЖЕНИЯ ИХ ДУХОВНОЙ СУЩНОСТИ

В статье дан краткий анализ таких понятий, как сакральное, сакрализация. Освещено общую сущность назначения и устройства галицких придорожных часовен. Раскрыты факторы сакрализации их внутренней среды и окружающего пространства, определено эквивалентность их действительности в общем образовании сакральности таких сооружений.

Ключевые слова: сакральное, сакрализация, галицкая придорожная часовня, символ, факторы, окружающая среда, внешнее пространство, обустройство, компоненты.

М. В. SYDOR

SACRALISATION OF THE INTERNAL ENVIRONMENT AND SURROUNDING AREA OF GALICIAN ROADSIDE CHAPELS AS AN EXPRESSION OF THEIR SPIRITUAL ESSENCE

The article deals with general role and arrangement of Galician roadside chapels. Concerning architectural analysis the sense aspect of a roadside chapel is considered as an area and its limitation. However, taking into account such aspects as artistic, aesthetic and spiritual its essence acquires a broader spiritual, aesthetic, artistic and creative sense. Due to these aspects it is viewed through certain components that represent it as a sacred edifice in their mutually agreed comparison.

It is investigated that the internal area of every Galician roadside chapel differs not only in size and form but also in principles of its immediate functioning. On the one hand, such areas are designed as an environment for location of cult objects. On the other hand, they are designed as

rooms that appear to be true interiors «to accommodate» people. It is also determined that internal environment of a roadside chapel is not just a simple internal area. It is unique as it undergoes sacralisation.

Concerning this issue a short analysis of such notions as sacred and sacralisation is provided in the article. A great contribution to the definition of the notions and representation of their essence was made by É. Durkheim, R. Caillois and M. Eliade. The focus is made on the extraordinary of the sacred, its unique form not only in mental processes of human consciousness but in speculations that occur beyond logical and rational understanding. They serve as a main source of the ideas and designs that have led to the appearance of roadside chapels as «abodes of God», «abodes of one's own patron-custodian». The above-mentioned points out to the fact that due to such perception of the sacred world person's creative imagination has built up roadside chapels with «designed environment» for the earthly world.

According to the above-mentioned the answer to the following question is given: By what means does a roadside chapel come sacred? Having discovered the sense of the notions «sacralisation», «come sacred» and «symbol of sacralisation» it is determined that the sacred of a roadside chapel is in the first place expressed through its symbolic sense and certain spiritual functions. In the material and figurative aspect the sacred of such a creation as a cult edifice is considered through its resemblance to the images of a temple, icon case, tabernacle etc.

Roadside chapels as architectural edifices have never existed independently without «spiritual and material» essence, thus the aspect of sacralisation of such a single object is its internal environment. The essence of internal area of Galician roadside chapels is characterised by a quite broad background of variations. The most widespread and typical is location of a sculptural statue of a saint inside it. The internal environment of such «abodes of saints» is hung with icons, crosses as well as surrounded with statues in different variations etc.

Another component of sacralisation of Galician roadside chapels is their surrounding area. The concept of ennobling of the place with an erected object in the light of viewing it as a «sacred zone» around the edifice is discovered. It is found out that on the one hand, such a procedure was conducted by the enclosure of the adjacent territory. On the other hand, it was conducted by the erection of the ground crosses and statues beside the chapel or sometimes in both cases. In a few cases one can see a small bell as an extra component.

The peak of sacralisation of roadside chapels and their surrounding area is an immediate consecration of these edifices as well as divine services, prayers beside them or inside, particularly when the bells ring.

Key words: the sacred, sacralisation, Galician roadside chapel, symbol, aspects, surrounding area, internal environment, arrangement, components.

Так уклалася життєва канва українського народу, що сакральні споруди стали для нього особливими осередками, завдяки яким можна матеріально виражати своє «духовне контактування» з Богом, Небесами, проявляючи при цьому свої таланти, природні мистецькі задатки, демонструючи свої уміння творити в дереві, камені, металі та інших матеріалах. Як наслідок, українські сакральні споруди – церкви, собори, дзвіниці, каплиці, наземні хрести та фігури – багаті розмаїттям свого образотворення, планувального укладу, конструктивного вирішення корпусів, дивовижним формотворенням дахів, куполів, завершень, миловидністю наповнення внутрішнього середовища і т. ін. Усе це розмаїття властиве кожному регіону України, кожному куточку української землі, і в чисельному еквіваленті постає у неймовірно великій кількості.

На західних теренах України, зокрема галицьких землях, особливої популярності набув такий вид культових споруд, які називають придорожніми каплицями. Ці невеликі за розміром архітектурні об'єкти сакрального характеру не сповнені тої монументальної величі і не мають таких пишних шат, як церкви та собори. Проте можна впевнено ствердити, що їхня краса та цінність криються у неповторності, оригінальності кожного окремо взятого об'єкта. Для кожного галичанина придорожні каплиці – це ще одна форма його релігійного життя, це нагода в особливій формі проявляти свою відданість Богу, утверджувати християнські традиції тощо.

Сьогодні галицька придорожня каплиця як архітектурне й релігійне явище в українському сакральному мистецтві та мистецтвознавстві загалом попри низку проведених стосовно неї розвідок (зокрема Д. Щербаківським, Р. Райнфусом, Ю. Тарновичем, К. Перацькою, В. Січинським, К. Марчаковою, Т. і М. Лопаткевічами, М. Моздиром, О. Болюком) в окремих питаннях своєї сутності ще не розкрита до кінця. Серед таких ще не достатньо висвітлених моментів – сакралізація внутрішнього середовища та навколишнього простору галицьких придорожніх каплиць, її сутність, чинники, значення.

Актуальність цієї проблеми має й іншу сторону свого обґрунтування.

У царині різних наукових галузей (філософії, теології, культурології, мистецтвознавстві) як зарубіжного, так і вітчизняного наукового середовища є чимало напрацювань про сутність і природу таких понять, як «сакральне», «природа сакрального», «чинники сакрального», «дієвість сакрального» тощо. Актуальними у цьому плані (згідно з окресленими аспектами з огляду на сутність аналізованого) постають роботи Й. Таулера, Е. Дюркгайма, М. Мосса, Н. Зьодерблома, Р. Отто, П. Флоренського, М. Хайдеггера, Р. Каюа, М. Еліаде, А. де Бенуа, П. Труссона. Канва таких напрацювань поповнена вагомими доробками А. Колодного, Л. Виговського, М. Селівачова, М. Станкевича, В. Токмана, Т. Гаврилюк, В. Головей, В. Шелюто, О. Дзюби, Т. Дзюбанського та ін.

Серед напрацьованих у цьому руслі матеріалів є такі, які безпосередньо торкаються проблеми творення сакральності у християнському храмі, розкриття духовного та матеріального контекстів означеного явища і т. ін. Йдеться тут про церкву як храм-споруду, будівлю-святиню, що уособлює собою найбільш дієвий «портал» духовного зв'язку людини з Богом, найвеличніше «священне місце» для зустрічі з Ним. Однак подібні питання у площині розгляду існування чи безпосереднього функціонування інших християнських культових споруд, зокрема придорожніх каплиць, як у їх цілісному концепті, так і конкретно в рамках української сакральної архітектури, в тому числі й галицької, у жодній науковій праці комплексно не розкривалися, або ж висвітлювалися лише спорадично, фрагментарно.

Мета статті – розкрити чинники сакралізації внутрішнього середовища та навколишнього простору галицьких придорожніх каплиць, визначити еквівалентність їх дієвості у загальному творенні сакральності таких споруд.

Саме поняття «придорожня каплиця» у стислій формі архітектурного аналізу – це простір і його обмеження. Однак з позицій художнього, естетичного, духовного розгляду це поєднання набуває ширшого, духовно-естетичного та художньо-творчого змісту. У такому контексті розуміння зазначеного поняття ми повинні вбачати цілу низку окремих компонентів, які у своєму взаємоузгодженому зіставленні творять цілісний образ придорожньої каплиці, власне, як споруди сакральної.

У процесі проведених нами досліджень систематизовано різні принципи формотворення галицьких придорожніх каплиць. З урахуванням характерних особливостей архітектурного вираження досліджуваних об'єктів зазначаємо, що внутрішній простір кожної галицької придорожньої каплиці різниться не лише розмірами і формами, а й принципами (потребами) його безпосереднього функціонування. В одних випадках такі простори є розраховані лише як середовища для розміщення предметів чи об'єктів культу, в інших – виступають у ролі «людиновмістимих» приміщень, які, відповідно, можуть поставати справжніми інтер'єрами.

Однак в обох цих випадках внутрішнє середовище придорожньої каплиці є не просто звичайним внутрішнім простором «людиновмістимої» споруди чи її зменшеної, образної подоби. Цей простір в результаті постановки придорожньої каплиці (каплички) став особливим – сакралізованим.

Відомо, що сакральною є та споруда чи той об'єкт, які належать до світу сакрального. За Е. Дюркгаймом, «сакральний світ – це окремий світ... він протистоїть світові мирському, до нього слід ставитися відповідним чином...» [2, с. 298]. У цьому контексті вираження сакрального маємо сприймати як категорію, «...на якій, – за визначенням Р. Каюа, – базується релігійне ставлення, яка надає йому свого специфічного характеру, яка сповнює віруючого відчуттям певної поваги, котре охороняє його віру від посягань розуму, відволікає від дискусій,

розташовує її ззовні й по той бік розуміння» [3, с. 34]. У дефініції сакрального варто звернутися й до репрезентації його М. Еліаде – це щось «...абсолютно окреме й цілком відмінне, не схоже ні на людське, ні на космічне» [5, с. 16]. Вважаємо, що на цих трьох означеннях вже можна зробити висновок про неординарність сакрального, його особливий статус не лише у стосунку до розумових процесів людської свідомості, а й до тих умозріль, які відбуваються за межами логічного й раціонального. В цьому, зокрема, вбачаємо певну частку витоків тих ідей і задумів, які призвели до появи придорожніх каплиць як «домівок для Бога», «домівок для власного патрона-хоронителя». У цьому плані виявляємо ще більше переконання на рахунок того, що саме з таким сприйняттям світу сакрального творча уява людини спродукувала для світу земного придорожні каплички з «модельним середовищем».

У рамках піднятої проблеми говоримо й про те, що сакральними постають і предмети, що мають безпосередній стосунок до світу сакрального, чи, як у нашому випадку, безпосередньо до конкретного сакрального об'єкта – придорожньої каплиці. Йдеться про речі, які внаслідок означеного стосунку наділені «святістю». До них не можна торкатися, а лише наближатися, і то за умов проведення відповідних ритуальних процедур. Такі предмети викликають у людини страх і потяг, породжені почуттям неповноцінності перед услякими священно-божественними проявами [4, с. 22].

Розглядаючи усе сказане вище як базис розуміння і трактування сакрального, ставимо конкретне питання – завдяки чому чи чим саме сакралізується придорожня каплиця.

У науковому контексті термін «сакралізація» (від лат. *sacer* – священний) відображає розширення соціального простору і сфери функціонального впливу релігії на соціум, поширення релігійного санкціонування на діяльність соціальних інститутів, поведінку і діяльність індивідів через надання їм статусу священних. В основі сакралізації лежить визнання сакрального (священного) як протилежного профанному, світському, мирському.

Сакралізувати – значить зробити певну річ чи явище священним, шанованим, визнати її (його) особливо цінним для людини, спільноти, суспільства в цілому. «Те, що стало сакральним, – як зауважує Л. Виговський, – живе не стільки в офіційних законах, скільки в духовному світі особистості» [1, с. 204].

Символом сакралізації як підпорядкування «вищим силам», Богу виступає освячення, тобто така церемонія, в результаті якої буденна мирська процедура набуває трансцендентний, божественний сенс. Разом з тим сакральність (святість) кожної речі різна і еквівалент її визначається зіставленням зі святістю Бога. Чим більше у предметі, об'єкті його функціонального пристосування до ритуалів, що духовно творять присутність Бога, репрезентують уявно чи матеріально-образно Його Дух і Тіло, тим рівень їх святості вищий.

Отже, сакральність придорожньої каплиці передусім виражається через її символічний зміст та відповідні духовні функції. У матеріально-образному контексті сакральність такого витвору, власне як споруди культової, трактується через її уподібнення до образу храму, кіоту, ківорію тощо.

Беручи до уваги той момент, що придорожні каплиці як архітектурні споруди ніколи не існували самостійно, без властивого їм «предметного» наповнення, то наступним чинником сакралізації кожного такого об'єкта бачимо саме його внутрішнє середовище.

На теренах Галичини «предметне» наповнення внутрішнього простору придорожніх каплиць характеризується доволі розлогою канвою варіацій.

Найбільш традиційним, як, водночас, і найпростішим варіантом, є скульптурна статуя святого – покровителя, заступника. Тут можна побачити образи «Скорботного Христа», Св. Миколая, Св. Онуфрія, Божої Матері (у різних іконографічних композиціях) та ін. У деяких випадках замість однієї фігури маємо скульптурні композиції із двох осіб – «Божої Матері з Дітями», Св. Йосип з Дітями.

«Елементами» такого ж вирішення предметно-духовного забезпечення внутрішнього середовища галицьких придорожніх каплиць є об'ємно-пластичні зображення «Хреста», об'ємні іконографічні композиції «Розп'яття», ікони з різними сюжетами та інше, але лише щось одне і в кількості одного.

Складнішу варіацію предметно-духовного забезпечення внутрішніх середовищ досліджуваних каплиць творить кількісний показник щойно зазначених «об'єктів культу». Тут в одному приміщенні може бути декілька скульптурних статуй покровителів і заступників, певне число ікон тощо.

Досить виразним компонентом організації внутрішнього простору придорожніх каплиць, який певною мірою відображає «дух церковного середовища», є кіот. Загальний формотворчий принцип такого кіоту полягає у поєднанні скульптурної статуї святого або живописної ікони, багатого різьбленим декором їх обрамлення (зазвичай, з присутністю по обидва боки від ікони чи скульптури колон або пілястрів) та невеличкого престолу, на якому це все встановлюється. У деяких випадках такі зображення святих з відповідним їм щойно вказаним обрамленням встановлені безпосередньо на мурованому, прилеглому до стіни підвищенні. Місце розташування такого компонента в інтер'єрі – тильний бік приміщення.

Разом з кіотами у таких приміщеннях можна побачити скульптурні статуї заступників та покровителів, ікони, хрести та інші культові речі, які розміщуються на тих же престолох чи підвищеннях, окремих тумбах або столах, крім зазначеного, ще й вивішуються на стінах. Все це разом узятє становить найбільш повний варіант предметно-духовного забезпечення галицьких придорожніх каплиць.

Однак розглянуті варіанти не завжди є виразною формою початкових задумів творців придорожніх каплиць. За часи існування тієї чи іншої споруди предметно-духовне забезпечення її внутрішнього середовища могло постійно збагачуватися. Тут могли з'являтися нові об'єкти культу, приносилися на зберігання різні реліквії із повалених церков, інших каплиць. І в якому стані, вигляді чи кількості ми не побачили б ці компоненти, вони у будь-якому випадку відіграватимуть своєю образністю та виразністю роль того «осередку», який формує духовний центр галицької придорожньої каплиці та бере безпосередню участь у формуванні, а відтак і вираженні її сакральності.

Наступним складовим компонентом сакралізації галицьких придорожніх каплиць є їхня навколишня територія. Проте тут йдеться не просто про якусь площу землі, на якій постала придорожня каплиця. Мова і про певне облагородження цієї ділянки, і, головним чином, про окреслення її як «священної зони» самої споруди.

Окреслення такої території як сакрального простору може відбуватися у різні способи. Коріння цього явища вбачаємо у давніх традиціях «замикання» сакрального середовища огорожами, стінами, кругами з каменів тощо, які, по суті, є вираженням найдавніших древніх архітектурних моделей святилища. У цьому плані актуальною є заувага М. Еліаде про «огорожу», де, зокрема, зазначено – вона (тобто огорожа) «...не тільки вказує на постійну дію ієрофанії або кратофанії всередині огороженого місця; мета її також і в тому, щоб відвести від непосвяченого небезпеку, якій він міг піддатися, необережно проникнувши всередину. Сакральне завжди таїть загрозу для тих, хто стикається з ним не будучи спеціально підготовленим, не зробивши відповідні попередні дії, яких вимагає будь-який релігійний акт» [6, с. 257].

У межах цього питання можемо конкретно зазначити, що одним із способів «обмежування» навколишнього простору галицьких придорожніх каплиць, як водночас й вираженням його сакральності, є зведення дерев'яних, металевих та навіть бетонних парканців.

Під час проведення досліджень ми з'ясували й наступне. В організації прилеглих територій галицьких придорожніх каплиць та особливого ставлення до них важливу роль відігравали не лише світоглядні уявлення людей про «святість» таких місць, а й бачення у них певної «магічності», «життєдайних сил». Тут передусім хочемо зосередити увагу на значенні дерев та їх місці у цілісному вирішенні навколишнього середовища придорожньої каплиці.

Місце розташування цілої низки досліджуваних каплиць у галях та лісах («звичаєві» або «обрядові» такі споруди, що зводилися над струмками, джерелами, криницями тощо) безпосередньо зумовлювало присутність у їх довірлі дерев. Це формувало принцип вираження взаємозв'язку старих дохристиянських вірувань, які у цьому випадку є втілені у «магічності» дерев, води і нових християнських ідей проповідування віри Христової та вшанування об'єктів чи предметів культу.

Приклади такого поєднання звичаїв і поглядів двох різних епох духовного розвитку багатьох народів добре помітні у тому випадку, коли придорожня каплиця, що знаходиться у полі, на узбіччях доріг, садибних ділянках тощо, є спеціально обсаджена деревами. Тут іноді трапляються різні породи «зеленого» оточення досліджуваних споруд, але особливого значення люди надавали липам і тополям. У їхній величі, невинному стремлінні вгору, «м'якості характеру» та доброму приживанні у будь-якій місцевості людина вбачала зв'язок із «всевишніми» силами добра і благодаті, сприятливе середовище для можливого черпання енергії життя та постійного оновлення своєї духовності. Розташовувалися зазвичай такі дерева по кутах («вуглах») об'єкта, що символізувало чотири сторони світу та умовну визначеність «центру» зазначеного середовища самим місцезнаходження споруди, або навколо нього по «колу», утворюючи певний «вінок» («ланцюг») нерозривної єдності споруди та світу «вищого», «божественного», який посилає через неї на людей своє заступництво та покрову.

Окрім зазначеного, наявність дерев навколо придорожніх каплиць має свою реальну практичну доцільність. Обсаджуючи споруди липами, тополями чи будь-якими іншими «м'якими» породами дерев та кущів, які добре поглинають вологу, люди забезпечували сухість прилеглих до них територій, зумовлюючи цим самим належні умови зберігання підвалин самих споруд.

На галицьких землях біля деяких придорожніх каплиць можна побачити й наземні хрести або різного роду фігури з постатями святих. Є випадки, коли на одній місцині встановлено поряд і капличку, і хрест, і фігуру. У такій ансамблевості кожна споруда відіграє свою певну функцію, проте домінуюча роль закріплюється за чимось одним. Разом з тим у народі вважається, що рівень сакралізованості території (місця), де встановлено ці об'єкти, відповідно зростає.

Якщо спорудження придорожньої каплиці є пов'язане із «цілющою» водою (згідно із джерелом чи криницею), але сама каплиця є зведена не безпосередньо над ними, то у такому випадку криниця чи джерело також відіграють роль окремого сакрального об'єкта й відповідно сакралізатора цієї місцини. Іноді такі криниці є складовими компонентами ансамблю церков та прихрамових каплиць.

Інколи на прилеглий до придорожньої каплиці території можемо побачити невеликий дзвін («дзвінок», «дзвоник»), який прикріплений до балки, що встановлена на вершинах двох вертикальних стовпців (паль). Така конструкція «дзвінички» («дзвонниці») може бути накрита маленьким двосхилим дашком та увінчана невеличким хрестом з банькою (чи без) у своїй основі. Наявність тут дзвону пояснюється тим, що, згідно з певними традиціями, відбувалися парафіяльні походи до придорожніх каплиць і там проводилися Богослужіння з відповідним супроводом дзвоніння. Згідно із зазначеним, чинником сакралізації такої ансамблевості придорожньої каплиці слід вважати й дзвін, дзвіничку.

Проте значно глибше, у незрівнянно більшому еквіваленті, сакралізується як сама придорожня каплиця як культова споруда, так і її прилегла територія, коли сюди приходять люди (поодинокі чи громадою), щоб помолитися, коли тут відправляється Служіння Богу, та ще й зі супроводом дзвонів. Під час таких процесій сакралізуються й усі віддалені простори, куди лише долинає святий голос молитви, співу, дзвону. За таких умов сакралізується не лише простір, а й час, упродовж якого відбувається те чи інше дійство.

Аналіз обстежених об'єктів та висвітлені вище бачення суті піднятої проблеми дозволяють в цілому ствердити, що сакральність галицьких придорожніх каплиць формується конкретними чинниками і засобами. У духовному контексті постає бачення у таких спорудах «домівок для святих», патронів-покровителів; відтак означення, демонстрація такими архітектурними чи архітектурно уподібненими витворами певних особливих для людини місць. У матеріальному контексті – творення образу таких споруд на подобу храму, кіоту, ківорію. Характерним чинником сакралізації внутрішнього середовища галицьких придорожніх каплиць є розміщення в ньому скульптурної статуї Святої особи. Відтак внутрішні середовища таких «домівок для святих» обставлялися іконами, хрестами у поєднанні зі статуями в різних варіаціях тощо. Сакралізація навколишнього простору досліджуваних об'єктів в одних випадках здійснювалася шляхом огороження прилеглої території; в інших – зведенням поряд з каплицею ще й наземних хрестів, фігур; іноді і одного, і другого, і третього разом. В цілому

апогеєм сакралізації придорожніх каплиць та навколишнього їх простору є безпосереднє освячення цих споруд, відтак усілякі Богослужіння, молитви біля них чи безпосередньо всередині їх, особливо коли ще й зі дзвонами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виговський Л. Сакралізація як історичний засіб розширення сфери функціонування релігійного комплексу / Л. Виговський // Філософські обрії : Науково-теоретичний часопис . – 2005 . – № 13 . – С.199–210.
2. Дюркгайм Е. Первісні форми релігійного життя: тотемна система в Австралії / Е. Дюркгайм ; [пер. з франц. Г. Філіпчук, З. Борисюк]. – К. : Юніверс, 2002. – 424 с. : іл.
3. Каюа Р. Людина та сакральне / Р. Каюа. – К. : Ваклер, 2003. – 256 с.
4. Софрон Мудрий, о. Нарис історії Церкви в Україні / отець, Софрон Мудрий. – Рим–Львів : Видавництво ОО Василян, 1995. – 404 с.
5. Элиаде М. Священное и мирское / М. Элиаде ; [пер. с франц. Н. К. Грабовского]. – М. : Изд-во МГУ, 1994. – 144 с.
6. Элиаде М. Трактат по истории религий: В 2 т. / М. Элиаде ; [пер. с франц. А. А. Васильева]. – СПб. : Алетейя, 2000. – Т. 2. – 394 с.

УДК 378.125:7.072.2

І. Я. МАТОЛІЧ

МИСТЕЦТВОЗНАВЧА ОСВІТА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті розглянуто мистецтвознавчу освіту у вищих навчальних закладах України. Охарактеризовано діяльність кафедр теорії та історії мистецтв кількох наукових установ Києва, Харкова та Львова. Коротко описано їхній історичний розвиток та напрями діяльності.

Ключові слова: науково-дослідна робота, навчальний процес, мистецький заклад, художня культура.

І. Я. МАТОЛІЧ

ИСКУССТВОВЕДЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ У ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

В статье рассмотрено искусствоведческое образование в высших учебных заведениях Украины. Охарактеризована деятельность кафедр теории и истории искусств нескольких научных учреждений Киева, Харькова и Львова. Кратко описано их историческое развитие и направления деятельности.

Ключевые слова: научно-исследовательская работа, учебный процесс, художественное заведение, художественная культура.

I. Y. MATOLICH

INSTITUTE OF HIGHER STUDY OF ART IN UKRAINE

In Ukraine study of art is divided into academical and university education. In the article the following questions are described:

- the history and activity of the university education in Ukraine particularly in Kyiv, Lviv and Kharkiv;
- historical development several Ukrainian universities.